

„Minden kornak van érdeme, s ki tagadhatja, hogy a jelenkor a régiek tudományaira alapította minden további előmentét, úgy, mint a régiek a még régiebbekre az övékét, s a mai idő a jövő századoknak lesz legbizonyosabb alapja.”

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Kedves Barátaim!

Széchenyi Istvánnak a *Világ* című művében olvasható gondolatainál tömörebben nem nagyon lehet megfogalmazni a tudomány művelőinek generációkon átívelő érdemét és egyúttal felelősségét is.

Ez a felelősség generációról generációra súlyosabb, hiszen ahogy a tudomány ereje növekszik, úgy növekszenek az emberiségre leselkedő veszélyek is, melyekre egyre inkább csak a tudomány eszközeivel lehet (ha lehet) választ találni. Ilyen kihívások a klímaváltozás, a hulladékok felhalmozódása és általában a környezetünk szennyezése, a nyersanyagok kifogyása, a vízhiány. Így egyre romló környezetben kell egyre több embernek megélnie.

De nem csak az ilyen félelmetes ügyek jelentenek kihívást: olyan alapvetően örvendetes dolgok, mint az informatika hihetetlen fejlődése, a gyógyítás eszköztárának gyors bővülése vagy az európai integráció is nagyon sok lehetőséget, ugyanakkor nagyon sok veszélyt hordoznak magukban. És a megoldások keresésében nem egy-két tudományágnak van szerepe: csak a multidiszciplináris kutatások, a természet- és társadalomtudományok szoros együttműködése találhat érdemi válaszokat.

A Magyar Tudományos Akadémia megpróbál keretet adni az ilyen multidiszciplináris kutatásoknak. Ez nem könnyű feladat, hiszen a különböző tudományok értékrendszere, kultúrája gyakran összeütközik egymással. Azt is mondhatom: tanuljuk még azt, hogy hogyan lehet különböző kutatóhelyek és különböző tudományok együttműködését megszervezni. Most indul az ország vízgazdálkodását új tudományos alapokra helyező vízprogramunk, és szervezzük a jövő mezőgazdasági termelését megalapozó kutatásainkat.

Amikor tavaly a migrációs válság kialakult, az érkezők nemzetiségi és társadalmi összetételének elemzését végeztük el. Az ilyen rövid határidős tanácsadás azonban nem az igazi erőssége a tudománynak. Nekünk az a fő dolgunk, hogy hosszú távú elemzéseket, előrejelzéseket készítsünk – például ebben az esetben arról, hogy mennyi időn belül hány ember fog felkerekedni

Afrikából és Ázsiából Európa felé, hogyan függ ez a klímaváltozástól, vagy hogy hogyan csökkenthető ez a fejlett világ gazdasági segítségével. Ez csak egy példa azokra a fontos témákra, melyekben kutatócsoportok indításával, konferenciákkal, különböző kutatóhelyek együttműködésével eredményeket kell elérnünk.

Örömmel jelenthetem, hogy intézeteink mellett tudományos osztályaink is vették a lapot, és bekapcsolódtak a társadalmat foglalkoztató (vagy éppenséggel nyomasztó) nagy kérdések tárgyalásába. Az Orvosi Tudományok Osztálya például ülészekok egész sorozatát szervezi az egészségügy problémáiról, kitekintve a világra, de foglalkozva az itthoniakkal is. A tudomány felelőssége azonban nem csupán a tudomány művelésére terjed ki. A kutató nem elégedhet meg azzal, hogy képes volt kétséget kizáróan megválaszolni egy régóta nyitott kérdést, hozzájárulni egy probléma megoldásához. Előadásokban, cikkekben, könyvekben, nyilatkozatokban kell elmagyaráznia, mégpedig minél közérthetőbben, hogy hol tart, mire képes ma a tudomány, és mi az, amire még nem. Meg kell tudnia értetni, hogy miért szánt időt, pénzt és energiát a kutatásra.

És ezt több irányban is meg kell tennie: a nagyközönség felé, a politikai döntéshozók felé és – legalább ennyire fontos – a fiatalok, a diákok felé, hogy megszeressék a tudományt, hogy a jövő generációi minél jobban tudják a tudományt használni és művelni is. Ez a cél vezérelte az Akadémiát, amikor oktatási szakmódszertani programot indított: 19 kutatócsoportunk kezdte meg a kísérletileg megalapozott tanítási módszerek fejlesztését, és örömmel teszem hozzá, hogy 13 további kutatócsoport támogatását az EMMI vállalta.

Kedves Tudóstársaim!

Az elmúlt napokban sok támadás érte az Akadémiát és személy szerint engem is. Mint a sajtóból sokan Önök közül is értesülhettek róla, 28 tudós nyílt levelet írt nekem, amelyben azt kérik, hogy az MTA vegyen részt olyan összetársadalmi jelentőségű kérdéseknek a feltárásában, mint például az oktatás és az egészségügy.

Az előbbi néhány példából is látható, és a legtöbben jól tudják, hogy foglalkozunk ezekkel a kérdésekkel. Számos olyan kutatás zajlik például a Társadalomtudományi Kutatóközpontban, amelyek a jelenleg zajló társadalmi folyamatokkal kapcsolatosak. Erről honlapunkon egy listát is közzétettünk.

Nagyon sajnálom néhány külső tagunk elvesztését, és fontos minden egyes kutatónk véleménye, de mint azt több interjúban is elmondtam, az MTA politikai kérdésekben nem alakít ki testületi véleményt. Ha az Akadémia politikai viták színterévé válna, akkor szétesne, és többé nem tudna igazi, tudományosan megalapozott, kiegyensúlyozott álláspontot kialakítani.

Vagyis: Köszönjük, jól vagyunk, és tesszük a dolgunkat – jelenleg éppen azt, hogy a tudományt ünnepelve kutatási eredményeinket bemutassuk a nagyközönségnek és a döntéshozóknak.

Kedves Vendégeink!

Mától a magyar tudományt ünnepeljük egy hónapon keresztül. A Magyar Tudomány Ünnepe első, 1997-es megrendezése óta sokat változott. Ma már – és ezt örömmel, sőt büszkeséggel mondhatom – nem csupán nekünk, kutatóknak ünnep. Azok számára is különleges időszak a november 3-ával kezdődő programsorozat, akik maguk ugyan nem művelői a tudománynak, de érdeklődnek annak eredményei iránt. Tavaly óta a program azzal bővült, hogy két héten át majdnem minden este ismeretterjesztő előadásokra kerül sor a Székházban. Örömmel láthattuk, hogy a kutatókon kívül mind több kíváncsi, kételkedő és gondolkodó laikus jön el a Magyar Tudomány Ünnepe előadásaira, hogy képet kapjon a tudomány legújabb, legérdekesebb eredményeiről.

A megnövekedett időt és érdeklődést arra használjuk, hogy legfontosabb eredményeinket, programjainkat itt is bemutassuk minden érdeklődőnek. Csak néhányat emelek ki:

– Említettem új víztudományi programunkat, ennek első, a Balaton kutatásával kapcsolatos eredményeit mindjárt holnap hallhatják.

– Előadások lesznek az oktatás és nevelés kérdéseiről, egy központi ismeretterjesztő előadás mellett lesz egy ülés a nevelés korproblémáiról és egy kerekasztal a közgazdasági analfabetizmusról, az ilyen témájú oktatás hiányáról.

– Említettem az egészségüggyel kapcsolatos rendezvénysorozatunkat. Ebből is részesülhetnek az érdeklődők: az esti ismeretterjesztő előadások között az új vírusokról hallhatnak (mint például a Zika-vírus), az osztályrendezvények keretében pedig többek között a rákos betegek ellátásának hazai helyzetével foglalkoznak az előadók.

– Egyik legsikeresebb kutatási területünk az agykutatás, melyet a Nemzeti Agykutatási Program vezet. Ennek eredményeit két esti előadás (az autizmus kialakulásáról és az internetfüggőségről) és egy többnapos rendezvény mutatja be, melynek során az első napra meghívtuk az Országgyűlés és az Európai Parlament képviselőit, a politikai élet vezetőit. A két fél közötti párbeszéd új fórumaként hoztuk létre a „Tudomány és Parlament” elnevezésű rendezvényt. Ez az újszerű kezdeményezés, mely „Science Meets Parliament” néven egyre több országban helyet kap, arra épül, hogy a tudomány művelői és a döntéshozók egymásra vannak utalva. Az MTÜ programjai közé idén új elemként bekerülő tanácskozás témája a NAP bemutatása mellett a tudományos kutatás szabadsága lesz. Reméljük, hogy ezzel a nagyközönség mellett a politikai élet szereplőinek is be tudjuk mutatni a tudományos kutatások izgalmas és egyben a gyakorlatban is nagyon fontos világát és a kutatás szabadságának fontosságát.

Hosszan lehetne sorolni azokat a rendezvényeket is, melyekkel az egyetemek, az Akadémia vidéki és határon túli szervezetei és a magyar tudományos élet szinte minden szereplője hozzájárul a Magyar Tudomány Ünnepehez. A programot böngészve azt éreztem, hogy a következő hónapot érdekes előadások, viták meghallgatásával tudnám eltölteni – ha az Akadémia egyéb ügyei ezt megengednék.

A Magyar Tudomány Ünnepe ennek a társadalommal folytatott párbeszédnek csak az egyik, bár kétségtelenül legmagasabb presztízsű fóruma. A rendezvénysorozat tavalyi megújítása abba az idén még intenzívebbé váló folyamatba illeszkedik, amely az év elején a tudomány eredményeit és az MTA köztestületének életét megjelenítő weboldal, az mta.hu átalakításával folytatódott. E cél érdekében kifejtett erőfeszítéseink legújabb hozadéka pedig egy tudományos-ismeretterjesztő rádióműsor, a *Sigma* elindítása, amely a magyar kutatók eredményeit mutatja be mindenki számára érthetően.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A következő egy hónap a tudomány mozgalmas, de meggyőződésem szerint rendkívül izgalmas hónapja lesz. Bízom benne, hogy a megújult Magyar Tudomány Ünnepe rendezvényein mindenki talál majd az érdeklődésének megfelelő rendezvényt. November végén pedig mi, kutatók elmondhatjuk: az MTÜ programjain bemutatott eredményekkel ismét hozzájárultunk a tudomány

és a Magyar Tudományos Akadémia iránt megnyilvánuló közbizalom további erősítéséhez.

Tartalmas, élményekben gazdag szórakozást kívánok az ünnepi hónap rendezvényein!